

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ В. Н. КАРАЗИНА

Кафедра міжнародних відносин, міжнародної інформації та безпеки

КОМПЛЕКС НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

з дисципліни
«Аналіз та прогнозування зовнішньої політики»

рівень вищої освіти другий (магістерський)

галузь знань 29 «Міжнародні відносини»

спеціальність 291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії»

освітня програма «Міжнародна інформаційна безпека»

вид дисципліни обов'язкова

факультет міжнародних економічних відносин та туристичного бізнесу

Укладач: канд. політ. наук, доц. Застава І.В.

2020 / 2021 навчальний рік

1. НАВЧАЛЬНИЙ КОНТЕНТ (РОЗШИРЕНИЙ ПЛАН ЛЕКЦІЙ)

РОЗДІЛ 1. АНАЛІЗ ЗОВНІШНЬОЇ ПОЛІТИКИ

ЛЕКЦІЯ 1. Місце аналізу та прогнозування в зовнішній політиці

Час проведення – 2 год.

Місце зовнішньополітичної діяльності в забезпеченні функціонування держави. Завдання зовнішньої політики. Поняття «зовнішньої політики». Зовнішньополітична діяльність як система. Взаємодія зовнішньої та внутрішньої політики. Причинно-наслідкові зв'язки в зовнішньополітичній діяльності.

Поняття «аналіз» в зовнішньополітичній діяльності. Джерела аналізу. Завдання аналізу.

Поняття планування в зовнішньополітичній діяльності. Завдання планування. Види планування. Планування і поточна політика. Аналіз і планування. Стратегічний аналіз і стратегічне планування.

Прогнозування в зовнішньополітичній діяльності. Завдання прогнозування. Види прогнозування. Чотири основних сценаріїв майбутнього. Структура однополюсного світу. Біполярний світ. Прогнози Дж. Модельського, Дж. Аррігі, І. Уоллерстайна, Дж. Голдстайна, С. Хантінгтона, К. Уолтса, Х. Макрея.

Література:

Основна: 3, 4, 5, 7, 10, 11, 16, 25.

Додаткова: 2, 9, 11, 16, 22.

ЛЕКЦІЯ 2. Етапи формування аналізу зовнішньої політики

Час проведення – 2 год.

Етапи становлення аналізу зовнішньої політики та їх сутність. Початковий етап становлення аналізу зовнішньої політики (друга половина 50-х рр.). Виокремлення напрямків аналізу зовнішньої політики. Порівняльні дослідження зовнішньої політики, структурно-функціональний аналіз зовнішньої політики; дослідження зовнішньої політики з позицій загальної та соціальної психології.

Аналіз зовнішньої політики. Теорія прийняття зовнішньополітичних рішень, бюрократична теорія, комп'ютерне моделювання зовнішньополітичного процесу та процесів прийняття зовнішньополітичних рішень, теорія експертних оцінок.

Виклики глобалізації для аналізу зовнішньої політики. Співвідношення традиційної та нової парадигм у аналізі зовнішньої політики.

Література:

Основна: 3, 4, 5, 7, 10, 11, 16, 24, 25.

Додаткова: 4, 5, 6, 7, 9, 10, 16, 17, 18, 19, 22, 24.

В умовах «нестационарної» міжнародної системи (І. Дудко, Є. Камінський), що характеризується посиленням глобальних загроз, підвищенням напруги у політичних взаєминах між учасниками світових процесів, низькою ефективністю міжнародних інститутів, особливого значення набуває оптимізація зовнішньополітичної діяльності, а разом з тим і поглиблення наукового знання у сфері аналізу зовнішньої політики. Вирішення даного завдання обумовлює вивчення становлення даного наукового напрямку, диктує необхідність окреслення основних проблем, що постають перед зовнішньополітичним аналізом на початку ХХІ ст., з'ясування перспектив його подальшого розвитку. Серед усього масиву літератури, що присвячена дослідженню даної теми

необхідно виділити роботи, насамперед, О. Богатурова, В. Копійки, М. Косолапова, М. Лебедевої, Манжолі, Г. Перепелиці, Д. Фельдмана, М. Хрустальова, П. Циганкова. Водночас доцільно зазначити, що у працях вітчизняних фахівців теорія зовнішньої політики посідає незначне місце, трапляються, як правило, поодинокі публікації у даному напрямі. У свою чергу, у зарубіжній науковій літературі аналіз зовнішньої політики нараховує тривалу історію, спирається на фундаментальні наукові роботи і характеризується достатньою ступеню автономності по відношенню до теорії міжнародних відносин, порівняльної політології, хоча і враховує їх здобутки, особливо у методологічному плані. Отже, з'ясуємо становлення аналізу зовнішньої політики. Експерти Оксфордського університету Т. Данн, С. Сміт, А. Хедфілд виділяють три етапи становлення аналізу зовнішньої політики як наукового напрямку: I – 1950-і рр. – перша половина 1960-х рр.; II – друга половина 1960-х рр. – перша половина 1980-х рр.; III – охоплює хронологічні межі з другої половини 1980-х рр. і до теперішнього часу.

Для першого періоду характерні спроби виокремлення аналізу зовнішньої політики з предметного поля теорії міжнародних відносин, зміщення акцентів на особистісний фактор лідера, що приймає зовнішньополітичні рішення, як головний елемент для розуміння зовнішньої політики держави. У цей час виходять такі фундаментальні роботи, що закладають основи теорії зовнішньої політики: Г. Брук, Б. Сепін, Р. Снайдер «Прийняття рішень як підхід до вивчення міжнародної політики» (1954 р.); спільна робота Гарольда та Марагарет Спраут «Гіпотези індивідуального рівня взаємин у контексті міжнародної політики» (1956 р.); Дж. Розенау «Передтеорії та теорії зовнішньої політики» у колективному дослідженні «Підходи в порівняльній і міжнародній політиці» під редакцією Р.Б. Фаррелла (1966 р.). У першій роботі автори звертають увагу на те, що зовнішня політика існує не лише на державному рівні, але й на індивідуальному – політиків, які формують зовнішньополітичний курс країни. Г. Спраут та М. Спраут обґрунтовують доцільність вивчення психологічних особливостей осіб, що приймають зовнішньополітичні рішення. На думку дослідників, існує два фактори, які впливають на вироблення рішень у сфері зовнішньої політики: міжнародне та операційне середовище (внутрішнє). Дж. Розенау виділив п'ять рівнів аналізу зовнішньої політики (особистість лідера, його роль, специфіка державно-політичного устрою, суспільного ладу, системні ознаки міжнародних відносин).

Однак у даному періоді зародження зовнішньополітичного аналізу співмірною популярністю користувався політреалістичний підхід до вивчення зовнішньої політики, який втім не міг задовольнити фахівців-міжнародників, котрі прагнули, з одного боку, розширити методологічну базу аналізу зовнішньої політики, а з іншого, розуміти, що зовнішня політика будь-якої держави не може бути пояснена лише у контексті природи національних інтересів, силового виміру світової політики тощо. І дійсно, зовнішня політика у роботах представників політичного реалізму фактично зводилася до вироблення воєнно-політичної стратегії (ядерна стратегія – школа стратегічного аналізу), що поперше, прив'язує теорію зовнішньої політики до воєнної теорії; і по-друге, ігнорує можливість коливань у зовнішньополітичному курсі держави, звужує форми та методи зовнішньополітичної діяльності, не враховує тип політичної системи, культуру тощо. Але водночас не слід применшувати внесок політреалістів у становлення нового наукового напрямку, досвід яких цінний передусім тим, що дозволив закласти елементи аналізу зовнішньої політики в дискурсі до класичних шкіл в теорії міжнародних відносин. Як зауважує Д. Гернер: «Аналіз зовнішньої політики виник з традиційного розуміння зовнішньої політики, оснований на *realpolitik* з його тезою про унітарну природу держави... Він є продуктом взаємовпливу класичного реалізму і біхевіористської революції».

Другий етап характеризується двома основними тенденціями: пошуком багаторівневої теорії пояснення змісту зовнішньої політики (структурно-функціональний підхід), розширенням методологічної бази аналізу зовнішньополітичної діяльності (варто пригадати II велику дискусію в теорії міжнародних відносин, яка увела у міжнародні

дослідження практику застосування експлікативних методів). Структурно-функціональний підхід відбився в теорії прийняття зовнішньополітичних рішень, що починає заявляти про свою автономність. Теорія прийняття зовнішньополітичних рішень зводить сутність зовнішньої політики до аналізу процесу прийняття рішень у сфері зовнішніх зносин. У свою чергу, вивчення процесу прийняття зовнішньополітичних рішень є динамічним виміром системного аналізу зовнішньої політики. Дослідження детермінант зовнішньої політики без урахування цього процесу виглядає неповним, оскільки саме він є тим самим «фільтром», крізь який проходять найбільш важливі (з точки зору особи/осіб, що виробляють рішення) чинники, що визначають специфіку зовнішньої політики. Перед тим, як розглядати сутність сформульованих концепцій прийняття зовнішньополітичних рішень, слід вказати на дві методологічні проблеми їх формування. В першу чергу, мова йде про два головні підходи до розуміння процесу прийняття зовнішньополітичних рішень: нормативно-прескриптивний та дескриптивно-експлікативний. Ці підходи виходять із протилежних способів розуміння проблеми: прескриптивний підхід зорієнтований на побудову формальних, нормативно оптимізованих моделей; дескриптивний – на створення емпірично обґрунтованих моделей реальних практик процесу прийняття зовнішньополітичних рішень (націлений на розкриття глибинної мотивації суб'єкта, що приймає те чи інше рішення).

Теорія прийняття зовнішньополітичних рішень розрізняє два рівня вироблення рішення – індивідуальний та бюрократичний. Якщо у першому випадку ключова роль належить особі, що приймає рішення, то у другому – зовнішньополітичне рішення є результатом складної взаємодії бюрократичних структур (Р. Аксельрод, Ч. Бернард, Д. Дейвіс, Г. Кіссінджер, Дж. Марч, Г. Саймон, Д. Стейнбрюннер). У даному випадку зовнішньополітичне рішення є результатом «політичного торгу» між бюрократичними структурами, кожна з яких має власні (часто відмінні) погляди, позиції щодо розстановки пріоритетів у зовнішній політиці держави. Відносною автономією характеризується операційна модель, що розуміє процес прийняття зовнішньополітичних рішень як послідовність фаз/ операцій (Г. Аллісон). У третьому періоді формується комплексний підхід до розуміння сутності зовнішньої політики, автори звертаються до проблеми інформаційного забезпечення зовнішньополітичної діяльності («ефект CNN») (Д. Грабер, В. Дадлі, Л. Джеффрс, Р. Перлофф), набувають популярності теорії лідерства (Б. Корані, Д. МакНіл, А. Мінтц, Д. Мітчелл, П. Петерсон, Т. Престон, Л. Сігельман, М. Херманн, Т. Шо), вивчається роль соціокультурного середовища, національного ядра у формуванні зовнішньої політики, зустрічаються спроби виокремити критерії оцінки ефективності зовнішньої політики (Г. Брук, Ф. Зеліков, Ч. Кеглі-мол., Б. Сепін, Р. Снайдер, Е. Утґкопф). З іншого боку, у теорії зовнішньої політики розпочалася дискусія між представниками класичного підходу і так званим «другим поколінням». Класичний підхід (Г. Аллісон, Г. Брук, М. Іст, Ч. Кеглі-мол., Дж. Розенау, Б. Салмор і С. Салмор, Б. Сепін, Р. Снайдер, Ч. Херманн) фокусує увагу переважно на теорії прийняття зовнішньополітичних рішень, інституційному вимірі зовнішньої політики та компаративістиці, «друге покоління», у свою чергу, представлене більш широким спектром концепцій, як наприклад, національної ідентичності, інформаційного забезпечення зовнішньої політики (Ф. Зеліков, П. Катценштейн, І. Прізель) чи соціальної основи національного інтересу (М. Фіннермор). Продовжується дискусія навколо проблеми співвідношення впливу внутрішніх (domestic sources) і зовнішніх (international environment) чинників на формування зовнішньої політики. Водночас робляться спроби об'єднати ці два напрями, наприклад у теорії взаємопроникнення Дж. Розенау (linkage politics) чи в теорії «дворівневої гри»/»two-levelgame» (П. Еванс, Р. Путнем, Г. Якобсон).

З іншого боку, аби примирити два напрями деякі дослідники намагаються відштовхуватися від класичних шкіл у теорії міжнародних відносин. У даному плані цікавим виглядає підхід К. Елмана, який звертається до неореалізму. Проте однобічність такого аналізу відразу виявилася. Так, за словами К. Уолтса, теорія міжнародних відносин

виходить з унітарності держави як актора. І навпаки, зовнішньополітичний аналіз пояснює, чому країни з рівними ресурсами поведуть себе по-різному на світовій арені. Відмінності у поведінці виходять з відмінностей у внутрішньому устрої. Зовнішня політика ж є продуктом діяльності уряду.

У 90-х рр. ХХ ст. – на початку ХХІ ст. в академічних колах з новою гостротою розгорнулися дебати навколо проблеми впливу процесів глобалізації на зовнішню політику і зовнішньополітичний аналіз. Глобалізація часто використовується як аналітичний термін, але «фактично є концепцією». Виходячи з того, що глобалізація є явищем кількісним і якісним, але не «кінцем історії»¹, з'ясуємо її основні риси, аби обміркувати, як і якою мірою позначається її вплив на традиційній концепції зовнішньої політики. Існує чимало визначень глобалізації, які часто підкреслюють різні аспекти цього явища. Водночас, найширша дефініція глобалізації, можливо, належить Д. Хелду, який визначає її як процес трансформації просторової організації соціальних відносин, що характеризується інтенсивністю зв'язків, посиленням взаємовпливу та взаємозалежності і спричиняє трансконтинентальні або міжрегіональні мережі активності.

Це визначення виокремлює те, що може вважатися основною рисою глобалізації. Поперше, глобалізація подається в часовому вимірі – вона не є статичною, не є раптовою подією, а довготривалим процесом в напрямку до «транспланетарного зв'язку» (Дж. Шолте). По-друге, – що є фундаментально новим – глобалізація тягне за собою поступову трансформацію соціальних відносин від територіально-зв'язаних форм організації (наприклад, держави) до, що називає Дж. Шолте, «супертериторіальності» і, що інші називають «детериторизацією» соціального життя, наприклад, виникнення нових соціальних і політичних утворень не прив'язаних до певної території (М. Байсхайм, Г. Уолтер).

З точки зору Д. Хелда, ці нові утворення називаються «потокми» і «мережами», перші визначаються як рух людей, символів, інструментів тощо в просторі і часі, а останні визначаються як «регульована і чітко визначена взаємодія між незалежними агентами, осередками активності та центрами сили». По-третє, глобалізації притаманні: посилення економічної, соціальної і політичної активності через кордони; інтенсивність, наприклад, зростання взаємопов'язаності в різних сферах; швидкість, з якою міжнародні явища і процеси прискорюються; і впливовість, яка використовується для оцінки ефективності глобалізації. Глобалізації притаманні чотири головні каталізатори (У. Бек, М. Елброу, А. МакГрю, Д. Хелд, Дж. Шолте):

1. Політичні рішення: глобалізація частково є продуктом свідомих чи несвідомих наслідків національних та міжнародних політичних рішень, а також продуктом зростаючої тенденції до перенесення суверенітету чи делегування функцій держави міжнародним та наддержавним організаціям, чия кількість та значущість зросла із плином часу (Е. Гранде, Т. Ріссе);

2. Технологічний розвиток: глобалізація стала можливою завдяки швидкій еволюції комунікацій, інформації та транспортних технологій, які зменшують значущість відстані і, таким чином, стискають простір та час (М. Кастеллс);

3. Економічний експансіонізм: «глобалізація має розглядатися як частина щонайменше результату ідеї, а точніше ідеї вільного ринку; «вільного», у сенсі звільненого, від політичних, соціальних обмежень (А. Скотт) ;

4. Культурні обміни: глобалізація, на думку деяких експертів, поглиблює процес культурної трансформації: «матеріальний обмін локалізується, політичні обміни інтернаціоналізуються, символічний обмін глобалізується» (М. Уотерс). У свою чергу, як тренд глобалізації позначається на аналізі зовнішньої політики? Розпочнемо з того, що глобалізація кидає виклик самій сутності зовнішньої політики, оскільки розмиває відмінності між внутрішнім та зовнішнім, а це є центральним питанням у визначенні зовнішнього у зовнішній політиці. Однак ніщо не змушує нас думати, що визначення зовнішньої політики зникне. З одного боку, серед усіх тверджень про поступову ерозію

територіальної організації соціального життя, держава-нація встояла проти змін і зникне не так скоро.

З іншого боку, навіть у все більш детериторіальному світовому порядку, різниця між поняттями «ми» та «інші» буде залишатися до тих пір, доки існують культурні, лінгвістичні та інші відмінності. І ніщо не вказує на зникнення усіх відмінностей, оскільки існує небагато прикладів втілення ідеї, що глобалізація дорівнює універсалізації чи, як стверджують інші автори, вестернізації.

Глобалізація також кидає виклик інтерпретації того, як виробляється зовнішня політика - не тільки відповідно до локалізації, типу та формулювання інтересів та цілей зовнішньої політики, а також стосовно способів та інструментів, необхідних для її здійснення у глобалізованому світі. Змінюється підхід до розуміння інструментів, необхідних для здійснення зовнішньополітичної діяльності, що передбачає вихід за межі традиційного фокусу на матеріальній базі. Безперечно, глобалізація невіддільна від силових структур, асоційованих з міждержавними відносинами, але водночас, трансформації, які вона приносить, змушують звернути увагу на «м'яку силу» у зовнішній політиці (Дж. Най).

У контексті глобалізації сила зосереджується в структурах, і розглядається як здатність держави формувати «правила гри», норми поведінки у міжнародній системі. Структурна сила забезпечується через формування режимів міжнародного співробітництва, які зменшують невизначеність у зовнішньополітичній діяльності держав (С. Стрендж).

Щодо акторів, які формують зовнішню політику, то під впливом глобалізації вони більше не будуть (виключно) територіально організованими. На цьому фоні, глобалізація також передбачає відкриття внутрішньої сфери (У. Бек).

Інтереси не будуть визначатися ані через традиційну ієрархію у міжнародній системі, ані через виключно внутрішні В умовах використання такого широкого набору інструментів зовнішньополітичного аналізу та, враховуючи діапазон концептуального забезпечення даного наукового напрямку, ускладнюється можливість окреслення ймовірних шляхів розвитку аналізу зовнішньої політики. При диференціації підходів щодо вирішення даної проблеми, спробуємо виділити параметри можливостей для подальших наукових розвідок. Зрозуміло, у контексті постійної динаміки міжнародних процесів необхідним виявиться моделювання зовнішньої політики із застосуванням емпіричних показників, оновлення баз даних, що націлені на підвищення ефективності й оперативності зовнішньополітичного процесу. Отже, перспективними поставатимуть вузькоспеціалізовані наукові дослідження із використанням широкого статистичного матеріалу, залученням методик компаративістики. Особливо гостро розв'язання даного завдання може постати в країнах пострадянського простору, де академічне знання, обтяжене радянським минулим, зобов'язане синхронізуватися у розвитку із зарубіжною науковою думкою через Болонський процес, аби задовольнити потребу у високопрофесійних кадрах. Маловивченим залишається зовнішньополітичний процес транзитивних країн. Складність розв'язання даного завдання зумовлюється такими обставинами: 1) значними коливаннями у зовнішньополітичному курсі транзитивних держав; 2) турбулентністю внутрішньополітичної сфери, що відбивається на характері розстановки акцентів у зовнішніх зносинах; 3) необхідністю чіткого розуміння дослідником, який вектор транзиту у тій чи іншій країні. Через це аналіз зовнішньої політики даних країн здійснюється на підставі використання емпіричних показників, що дозволяють експерту змодельовати політичну ситуацію в окремо взятій державі (К. Боришполець). Також, досі не було жодної комплексної спроби з'ясувати вплив державотворчих процесів на зовнішню політику у посткомуністичних країнах. Моделі Ч. Еткінсона є першою фундаментальною роботою у даному напрямі, проте їх недоліком є те, що вони не апробовані на посткомуністичних країнах. Зі свого боку, Д. Хеген розробив теорію так званої «політичної опозиції». Головний її висновок – показати, що політична опозиція у певному режимі, що розглядається як змінна, впливає на специфіку політичної діяльності режиму, у тому числі і у зовнішньому оточенні.

Задля обговорення проблем подальшого розвитку аналізу зовнішньої політики за ініціативою Філіпа Шродта було проведено симпозиум, який пройшов у 2001 р. у Чикаго в межах щорічних засідань Асоціації міжнародних досліджень. Дискусії розгорталися навколо двох підходів в аналізі зовнішньої політики: психологічного та інституційного. Як стверджує Дж. Геррісон, перспективними напрямками у зовнішньополітичному аналізі ймовірно виявляться такі: дослідження ролі національної ідентичності у зовнішній політиці; методологічний дискурс; вивчення когнітивних особливостей особи/осіб, що приймають рішення; формування зовнішньополітичного процесу в умовах криз; звернення до компаративістики. Підсумовуючи вище викладене, зазначимо, що кожна теорія, що пояснює сутність зовнішньої політики, надає зовнішньополітичному аналізу нових імпульсів, дозволяє відкрити принципово нові виміри об'єкту пізнання, тим самим збагачуючи і методологічні надбання міжнародно-політичної науки.

ЛЕКЦІЯ 3. Аналіз зовнішньополітичної діяльності суб'єктів міжнародних відносин

Час проведення – 2 год.

Поняття суб'єкта міжнародних відносин. Міжнародно-правовий статус суб'єкта міжнародних відносин. Інтереси суб'єктів міжнародних відносин. Структура інтересів суб'єкта. Стратегічні й поточні цілі. Інтереси явні і приховані. Методика виявлення інтересів і цілей.

Поведінка держави на міжнародній арені. Методи аналізу. Критерії оцінки. Способи врахування поведінки держави.

Суб'єкти міжнародних відносин в структурах міжнародних організацій. Форми участі. Правовий статус. Аналіз цілей. Виявлення особливостей участі й поведінки.

Аналіз діяльності представників держави в міжнародних відносинах. Місце суб'єктивного фактора. Методи використання суб'єктивного фактора в міжнародних відносинах.

Література:

Основна: 7, 8, 9, 11, 12, 14, 15, 18, 19, 20.

Додаткова: 4, 10, 11, 16, 18, 20, 22, 23.

ЛЕКЦІЯ 4. Інформаційне забезпечення зовнішньополітичного аналізу та прогнозування

Час проведення – 2 год.

Критерії орієнтування у інформаційному масиві. Особливості відбору інформації при зовнішньополітичному аналізі. Ступінь надійності, рівень суб'єктивності та об'єктивності, часткова та комплексна інформація, рівень доступності. Проблема профільної та фонові інформації у зовнішньополітичному аналізі. Характер, типологія джерел інформації прикладного політичного аналізу

Збір інформації. Первинна і вторинна інформація. Визначення комплексу профільної і фонові інформації у зовнішній політиці, зв'язок комплексу з первинної та вторинної (похідною) інформацією. Джерела інформації в сфері зовнішньої політики. Документальні джерела. ЗМІ як джерело інформації. Спостереження. Види спостереження.

Інформаційна база для аналізу зовнішньополітичної діяльності. Канали надходження інформації. Офіційні канали інформації.

Література:

Основна: 2, 4, 7, 9, 10, 11, 12, 22, 25.

Додаткова: 8, 12, 13, 14, 15, 24.

ЛЕКЦІЯ 5. Методи аналізу документів

Час проведення – 2 год.

Поняття та види документів. Кодування відповідей на відкриті запитання, аналіз однотипних фрагментів тексту. Традиційний аналіз документу.

Контент-аналіз. Завдання та види контент-аналізу. Процедура контент-аналізу. Спеціальні методики контент-аналізу. Якісний варіант контент-аналізу.

Когнітивне картування. Поняття, завдання та процедура. Побудова картосхеми понять.

Методика Б. Корані. Інтерпретація результатів когнітивного картування.

Івент-аналіз. Інтент-аналіз. Дискурс-аналіз.

Література:

Основна: 1, 3, 9, 10, 11, 12, 15, 17, 18, 19, 20.

Додаткова: 4, 5, 6, 7, 9, 10, 16, 17, 18, 19, 22, 24.

ЛЕКЦІЯ 6. Експертні методи

Час проведення – 2 год.

Основні види групових експертних оцінок. Методи на основі простого обміну думками з приводу конкретної політичної проблеми.

Метод комісій. Нарада як спосіб здійснення групових експертних оцінок. Семінар як низько ефективний спосіб організації роботи експертів.

Брейнстормінг. Основні принципи та етапи брейнстормінгу. Склад експертної групи в мозковому штурмі. Феномен групового мислення. Роль модератора в брейнстормінгу.

Метод синектики. Дельфійський метод.

Література:

Основна: 7, 8, 9, 11, 12, 14, 15, 18, 19, 20, 28, 30.

Додаткова: 4, 10, 11, 16, 18, 20, 22, 23, 26.

ЛЕКЦІЯ 7. Ситуація як об'єкт аналізу

Час проведення – 2 год.

Використання статистичних та математичних методів для аналізу подієвої інформації. Ситуаційний аналіз. Методика проведення ситуаційного аналізу. Інтереси та довгострокові цілі. Ресурси політичної участі. Виявлення структури політичної ситуації. Аналіз факторів зовнішнього середовища ситуації. SWOT-аналіз.

Література:

Основна: 2, 4, 7, 9, 10, 11, 12, 22, 25.

Додаткова: 8, 12, 13, 14, 15, 24.

ЛЕКЦІЯ 8. Стратегічний аналіз: функціональні та концептуальні особливості

Час проведення – 4 год.

Аналіз місця і ролі держави в багатополлярній геополітичній моделі сучасного світу. Визначення стратегічних цілей зовнішньої політики держави. Її ієрархія. Аналіз геополітичних кодів держави. Формування геополітики держави протягом її історії, панівні геополітичні концепції, засоби їх реалізації. Політичні, економічні, соціальні, релігійні та їх чинники, які визначають геополітичні коди держави.

Визначення союзників і конкурентів на даному етапі розвитку держави. Визначення сфер і регіонів співробітництва та сфер і регіонів конкуренції з окремими державами світу. Стратегічне партнерство і його перспективи. Критерії стратегічного партнерства.

Вибір ефективних засобів в реалізації стратегічних інтересів держави на міжнародній арені (воєнні, політичні, економічні, ідеологічні, культурні та ін.).

Оцінка стратегічних ризиків держави на міжнародній арені та можливих негативних наслідків. Розгляд альтернативних варіантів визначення стратегічних цілей. Визначення сфер співробітництва. Вивчення засобів реалізації стратегічних цілей держави на міжнародній арені.

Література:

Основна: 4, 7, 8, 9, 16, 18, 21, 22, 23, 28, 30, 31, 32.

Додаткова: 1, 12, 13, 20.

РОЗДІЛ 2. ПРОГНОЗУВАННЯ ЗОВНІШНЬОЇ ПОЛІТИКИ

ЛЕКЦІЯ 9. Прогнозування у міжнародних відносинах

Час проведення – 2 год.

Фактори, які обумовлюють можливість прогнозування у міжнародних відносинах. Визначення об'єкта прогнозування. Повнота, достовірність і точність даних про об'єкт прогнозування. Формування гіпотези при прогнозуванні. Визначення можливих факторів зміни гіпотези.

Прогнозування на основі причинних зв'язків. Прогнозування за аналогією. Застосування теорії ймовірності при прогнозуванні. Передбачення на основі стійких тенденцій розвитку міжнародних відносин. Використання розвитку подій у певному напрямку при прогнозуванні. Врахування циклічності в розвитку подій.

Статистичний матеріал у прогнозуванні зовнішньої політики.

Врахування особового фактору в прогнозуванні зовнішньої політики. Врахування національного характеру та культурних особливостей народу при прогнозуванні зовнішньої політики.

Література:

Основна: 4, 6, 11, 13, 23, 24, 25, 25, 27, 28, 33, 34.

Додаткова: 13, 14, 15, 18, 21.

ЛЕКЦІЯ 10. Здійснення прогнозного проекту

Час проведення – 2 год.

Визначення об'єкта прогнозування. Збір інформації про минулий розвиток об'єкта прогнозування. Визначення об'єкта прогнозування в системі міжнародних відносин. Можливі фактори впливу на об'єкт. Аналіз суспільних сил, які чинять вплив на формування зовнішньої політики. Сприятливі фактори в розвитку прогнозу. Несприятливі фактори. Коригування прогнозу.

Література:

Основна: 4, 7, 8, 9, 16, 18, 21, 22, 23, 28, 30, 31, 32.

Додаткова: 1, 12, 13, 20.

ЛЕКЦІЯ 11. Принципи і основні методи зовнішньополітичного прогнозування

Час проведення – 4 год.

Класифікація методів прогнозування за І.В. Бестужевим-Ладою: експертні (інтуїтивні) та фактографічні (формалізовані) методи. Інтуїтивні методи (індивідуальні і колективні): метод інтерв'ю; метод деструктивної віднесеної оцінки; аналітичний метод тощо. Фактографічні методи: статистичний; прогнозна екстраполяція та інтерполяція; метод історичних аналогій тощо.

Класифікація методів прогнозування (В.Я. Матвієнко): екстраполяційне та цільове прогнозування. Методи якісного екстраполяційного прогнозування (прогностичної добудови): метод ізольованої добудовчої екстраполяції; провідної еволюційної форми; багатокomпонентної добудови. Метод кількісного екстраполяційного прогнозування (динамічні екстраполяційні методи): ізольована екстраполяція; метод часового лага (метод кривої випередження); метод екстрапольованої кривої випередження; метод опорного показника; метод багатокomпонентної екстраполяції.

Методи цільового прогнозування: метод ізольованої генерації ідей; метод системної генерації ідей. «Дерево цілей». Методи планування у руслі цільового прогнозування.

Поняття та зміст верифікації прогнозів. Види верифікації прогнозів: пряма, непряма, інверсійна, консеквентна верифікація, верифікація повторним досвідом, верифікація опонентом, верифікація врахуванням помилок, верифікація компетентним експертом. Прогнозування впливів. Оцінка впливів.

Література:

Основна: 2, 3, 4, 5, 7, 10, 11, 22, 25, 27, 28, 35.

Додаткова: 2, 3, 11, 15, 20, 21.

ЛЕКЦІЯ 12. Комп'ютерне моделювання міжнародних відносин

Час проведення – 2 год.

Основні напрямки використання комп'ютерних моделей в аналізі міжнародних відносин. Види моделей та баз даних з аналізу міжнародних конфліктів, балансу сил та прогнозування світового розвитку. Приклади використання кількісних моделей для підготовки та реалізації міжнародно-правових угод. Характеристика основних аналітичних прийомів, що використовуються при обробці інформації у комп'ютерному моделюванні.

Література:

Основна: 1, 3, 9, 10, 11, 12, 15, 17, 18, 19, 20, 24, 25, 26, 29.

Додаткова: 4, 5, 6, 7, 9, 10, 16, 17, 18, 19, 22.

ЛЕКЦІЯ 13. Зовнішньополітичний аналіз та прогнозування в структурі державного апарату країн Західної Європи

Час проведення – 2 год.

Державні органи зовнішньої політики Франції, Німеччини, Великобританії. Законодавча основа організації зовнішньої політики цих країн. Основні державні аналітичні центри в сфері зовнішньої політики. Університетські наукові центри. Приватні дослідницькі корпорації. Вплив дослідницьких наукових центрів на прийняття зовнішньополітичних рішень.

Література:

Основна: 2, 4, 7, 9, 10, 11, 12, 22, 25, 31.

Додаткова: 8, 12, 13, 14, 15, 24.

2. ПЛАНИ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ, ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ ТА ПОТОЧНОГО КОНТРОЛЮ ЗНАТЬ, УМІНЬ ТА НАВИЧОК СТУДЕНТІВ НА ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТТЯХ

РОЗДІЛ 1. АНАЛІЗ ЗОВНІШНЬОЇ ПОЛІТИКИ

Тема 1: Місце аналізу та прогнозування в зовнішній політиці

Практичне заняття 1:

Час проведення – 1 год.

Навчальні питання для розгляду на практичному занятті:

- 1) Місце зовнішньополітичної діяльності в забезпеченні функціонування держави.
- 2) Поняття «зовнішньої політики». Завдання зовнішньої політики.
- 3) Поняття «аналіз» в зовнішньополітичній діяльності.
- 4) Поняття планування в зовнішньополітичній діяльності. Завдання планування. Види планування.
- 5) Прогнозування в зовнішньополітичній діяльності.
- 6) Завдання прогнозування. Види прогнозування.
- 7) Прогнози Дж. Модельського, Дж. Аррігі, І. Уоллерстайна, Дж. Голдстайна, С. Хантінгтона, К. Уолтса, Х. Макрея.

Завдання для роботи на практичному занятті:

1. Усне обговорення та навчальна дискусія за навчальними питаннями для розгляду на практичному занятті.
2. Презентація доповідей на практичному занятті.

Питання для обговорення:

1. Яку роль зовнішньополітична діяльність відіграє в забезпеченні функціонування держави?
2. Дайте визначення поняття «зовнішньої політики».
3. Назвіть основні завдання зовнішньої політики.
4. Дайте визначення поняття «аналіз» в зовнішньополітичній діяльності.
5. Роль планування в зовнішньополітичній діяльності.
6. У чому полягають завдання планування?
7. Назвіть види планування.
8. Яку роль відіграє прогнозування в зовнішньополітичній діяльності?
9. Назвіть основні завдання прогнозування.
10. Які виділяють види прогнозування?
11. У чому полягають прогнози Дж. Модельського, Дж. Аррігі, І. Уоллерстайна, Дж. Голдстайна, С. Хантінгтона, К. Уолтса, Х. Макрея?

Самостійна робота - 8 год.

Завдання для самостійної роботи студентів:

1. Ознайомитися з лекційним матеріалом та з рекомендованою літературою за темою та бути готовими відповідати на усні запитання за навчальними питаннями практичного заняття.
2. Підготувати доповіді з наступних тем (на вибір):
 - 1) Місце зовнішньополітичної діяльності в забезпеченні функціонування держави.

- 2) Поняття «зовнішньої політики». Завдання зовнішньої політики.
- 3) «Аналіз» в зовнішньополітичній діяльності.
- 4) Планування в зовнішньополітичній діяльності.
- 5) Прогнозування в зовнішньополітичній діяльності.
- 6) Прогнози Дж. Модельського, Дж. Аррігі, І. Уоллестайна, Дж. Голдстайна, С. Хантінгтона, К. Уолтса, Х. Макрея.

Література:

Основна: 3, 4, 5, 7, 10, 11, 16, 25.

Додаткова: 2, 9, 11, 16, 22.

Тема 2: Етапи формування аналізу зовнішньої політики

Практичне заняття 2:

Час проведення – 1 год.

Навчальні питання для розгляду на практичному занятті:

1. Етапи становлення аналізу зовнішньої політики та їх сутність.
2. Початковий етап становлення аналізу зовнішньої політики (друга половина 50-х рр.).
3. Виокремлення напрямків аналізу зовнішньої політики.
4. Порівняльні дослідження зовнішньої політики, структурно-функціональний аналіз зовнішньої політики; дослідження зовнішньої політики з позицій загальної та соціальної психології.
5. Теорія прийняття зовнішньополітичних рішень, бюрократична теорія, комп'ютерне моделювання зовнішньополітичного процесу та процесів прийняття зовнішньополітичних рішень, теорія експертних оцінок.
6. Виклики глобалізації для аналізу зовнішньої політики.
7. Співвідношення традиційної та нової парадигм у аналізі зовнішньої політики.

Завдання для роботи на практичному занятті:

1. Усне опитування та навчальна дискусія за навчальними питаннями для розгляду на практичному занятті.
2. Презентація доповідей на практичному занятті.

Питання для обговорення:

- 1) Виділіть етапи становлення аналізу зовнішньої політики та їх сутність.
- 2) Охарактеризуйте початковий етап становлення аналізу зовнішньої політики (друга половина 50-х рр.).
- 3) Виокреміть напрямки аналізу зовнішньої політики.
- 4) У чому полягає сутність порівняльних досліджень зовнішньої політики, структурно-функціонального аналізу зовнішньої політики; дослідження зовнішньої політики з позицій загальної та соціальної психології?
- 5) Назвіть сутність теорії прийняття зовнішньополітичних рішень, бюрократичної теорії, комп'ютерного моделювання зовнішньополітичного процесу та процесів прийняття зовнішньополітичних рішень, теорії експертних оцінок.
- 6) У чому полягають виклики глобалізації для аналізу зовнішньої політики?
- 7) У чому полягає співвідношення традиційної та нової парадигм у аналізі зовнішньої політики?

Самостійна робота – 8 год.

Завдання для самостійної роботи студентів:

1. Ознайомитися з лекційним матеріалом та з рекомендованою літературою за темою та

бути готовими відповідати на усні запитання за навчальними питаннями практичного заняття.

2. Підготувати доповіді з наступних тем (на вибір):

- 1) Етапи становлення аналізу зовнішньої політики та їх сутність.
- 2) Початковий етап становлення аналізу зовнішньої політики (друга половина 50-х рр.).
- 3) Виокремлення напрямків аналізу зовнішньої політики.
- 4) Порівняльні дослідження зовнішньої політики, структурно-функціональний аналіз зовнішньої політики; дослідження зовнішньої політики з позицій загальної та соціальної психології.
- 5) Теорія прийняття зовнішньополітичних рішень, бюрократична теорія, комп'ютерне моделювання зовнішньополітичного процесу та процесів прийняття зовнішньополітичних рішень, теорія експертних оцінок.
- 6) Виклики глобалізації для аналізу зовнішньої політики.
- 7) Співвідношення традиційної та нової парадигм у аналізі зовнішньої політики.

Література:

Основна: 3, 4, 5, 7, 10, 11, 16, 24, 25.

Додаткова: 4, 5, 6, 7, 9, 10, 16, 17, 18, 19, 22, 24.

Тема 3: Аналіз зовнішньополітичної діяльності суб'єктів міжнародних відносин

Практичне заняття 3:

Час проведення – 1 год.

Навчальні питання для розгляду на практичному занятті:

1. Поняття суб'єкта міжнародних відносин.
2. Міжнародно-правовий статус суб'єкта міжнародних відносин.
3. Інтереси суб'єктів міжнародних відносин. Структура інтересів суб'єкта.
4. Поведінка держави на міжнародній арені. Способи врахування поведінки держави.
5. Суб'єкти міжнародних відносин в структурах міжнародних організацій.
6. Аналіз діяльності представників держави в міжнародних відносинах.
7. Методи використання суб'єктивного фактора в міжнародних відносинах.

Завдання для роботи на практичному занятті:

1. Усне опитування та навчальна дискусія за навчальними питаннями для розгляду на практичному занятті.
2. Презентація доповідей на практичному занятті.

Питання для обговорення:

- 1) Дайте визначення поняття суб'єкта міжнародних відносин.
- 2) У чому полягає міжнародно-правовий статус суб'єкта міжнародних відносин?
- 3) Визначте роль інтересу суб'єктів міжнародних відносин.
- 4) Визначте структуру інтересів суб'єкта.
- 5) Яким чином можна охарактеризувати поведінку держави на міжнародній арені? Визначте способи врахування поведінки держави.
- 6) Визначте суб'єкти міжнародних відносин в структурах міжнародних організацій.
- 7) У чому полягає аналіз діяльності представників держави в міжнародних відносинах?
- 8) Визначте методи використання суб'єктивного фактора в міжнародних відносинах.

Самостійна робота – 8 год.

Завдання для самостійної роботи студентів:

1. Ознайомитися з лекційним матеріалом та з рекомендованою літературою за темою та бути готовими відповідати на усні запитання за навчальними питаннями практичного заняття.

2. Підготувати доповіді з наступних тем (на вибір):

- 1) Поняття суб'єкта міжнародних відносин.
- 2) Міжнародно-правовий статус суб'єкта міжнародних відносин.
- 3) Інтереси суб'єктів міжнародних відносин. Структура інтересів суб'єкта.
- 4) Поведінка держави на міжнародній арені. Способи врахування поведінки держави.
- 5) Суб'єкти міжнародних відносин в структурах міжнародних організацій.
- 6) Аналіз діяльності представників держави в міжнародних відносинах.
- 7) Методи використання суб'єктивного фактора в міжнародних відносинах.

Література:

Основна: 7, 8, 9, 11, 12, 14, 15, 18, 19, 20.

Додаткова: 4, 10, 11, 16, 18, 20, 22, 23.

Тема 4: Інформаційне забезпечення зовнішньополітичного аналізу та прогнозування

Практичне заняття 4:

Час проведення – 1 год.

Навчальні питання для розгляду на практичному занятті:

- 1) Критерії орієнтування у інформаційному масиві.
- 2) Особливості відбору інформації при зовнішньополітичному аналізі.
- 3) Ступінь надійності, рівень суб'єктивності та об'єктивності, часткова та комплексна інформація, рівень доступності.
- 4) Проблема профільної та фонові інформації у зовнішньополітичному аналізі.
- 5) Збір інформації. Первинна і вторинна інформація.
- 6) Визначення комплексу профільної і фонові інформації у зовнішній політиці, зв'язок комплексу з первинної та вторинної (похідною) інформацією.
- 7) Джерела інформації в сфері зовнішньої політики.
- 8) Інформаційна база для аналізу зовнішньополітичної діяльності.
- 9) Канали надходження інформації. Офіційні канали інформації.

Завдання для роботи на практичному занятті:

1. Усне опитування та навчальна дискусія за навчальними питаннями для розгляду на практичному занятті.
2. Презентація доповідей на практичному занятті.

Питання для обговорення:

- 1) Визначте критерії орієнтування у інформаційному масиві.
- 2) У чому полягають особливості відбору інформації при зовнішньополітичному аналізі?
- 3) У чому визначається ступінь надійності, рівень суб'єктивності та об'єктивності, часткова та комплексна інформація, рівень доступності?
- 4) Визначте роль комплексу профільної і фонові інформації у зовнішній політиці, зв'язок комплексу з первинної та вторинної (похідною) інформацією.
- 5) Виділіть основні джерела інформації в сфері зовнішньої політики.
- 6) У чому полягає роль інформаційної бази для аналізу зовнішньополітичної діяльності?
- 7) Визначте канали надходження інформації. Офіційні канали інформації.

Самостійна робота – 8 год.

Завдання для самостійної роботи студентів:

1. Ознайомитися з лекційним матеріалом та з рекомендованою літературою за темою та бути готовими відповідати на усні запитання за навчальними питаннями практичного заняття.
2. Підготувати доповіді з наступних тем (на вибір):
 - 1) Особливості відбору інформації при зовнішньополітичному аналізі.
 - 2) Ступінь надійності, рівень суб'єктивності та об'єктивності, часткова та комплексна інформація, рівень доступності.
 - 3) Проблема профільної та фонові інформації у зовнішньополітичному аналізі.
 - 4) Збір інформації. Первинна і вторинна інформація.
 - 5) Визначення комплексу профільної і фонові інформації у зовнішній політиці, зв'язок комплексу з первинної та вторинної (похідною) інформацією.
 - 6) Джерела інформації в сфері зовнішньої політики.
 - 7) Інформаційна база для аналізу зовнішньополітичної діяльності.
 - 8) Канали надходження інформації. Офіційні канали інформації.

Література:

Основна: 2, 4, 7, 9, 10, 11, 12, 22, 25.

Додаткова: 8, 12, 13, 14, 15, 24.

Тема 5: Методи аналізу документів

Практичне заняття 5:

Час проведення – 1 год.

Навчальні питання для розгляду на практичному занятті:

1. Поняття та види документів.
2. Кодування відповідей на відкриті запитання, аналіз однотипних фрагментів тексту. Традиційний аналіз документу.
3. Контент-аналіз. Завдання та види контент-аналізу.
4. Процедура контент-аналізу.
5. Спеціальні методики контент-аналізу. Якісний варіант контент-аналізу.
6. Когнітивне картування. Поняття, завдання та процедура.
7. Побудова картосхеми понять.
8. Методика Б. Корані. Інтерпретація результатів когнітивного картування.
9. Івент-аналіз. Інтент-аналіз. Дискурс-аналіз.

Завдання для роботи на практичному занятті:

1. Усне опитування та навчальна дискусія за навчальними питаннями для розгляду на практичному занятті.
2. Презентація доповідей на практичному занятті.

Питання для обговорення:

- 1) Визначте поняття та види документів.
- 2) Стуність кодування відповідей на відкриті запитання, аналіз однотипних фрагментів тексту. Традиційний аналіз документу.
- 3) Визначте сутність контент-аналізу.
- 4) Виокремте основні завдання та види контент-аналізу.
- 5) У чому полягає процедура контент-аналізу?
- 6) Визначте спеціальні методики контент-аналізу. Якісний варіант контент-аналізу.
- 7) У чому полягає сутність когнітивного картування. Поняття, завдання та процедура.
- 8) Побудуйте картосхему понять.

- 9) Визначте сутність методики Б. Корані. Інтерпретація результатів когнітивного картування.
- 10) Визначте сутність івент-аналізу, інтент-аналізу, дискурс-аналізу.

Самостійна робота – 8 год.

Завдання для самостійної роботи студентів:

1. Ознайомитися з лекційним матеріалом та з рекомендованою літературою за темою та бути готовими відповідати на усні запитання за навчальними питаннями практичного заняття.
2. Підготувати доповіді з наступних тем (на вибір):
 - 1) Кодування відповідей на відкриті запитання, аналіз однотипних фрагментів тексту. Традиційний аналіз документу.
 - 2) Контент-аналіз. Завдання та види контент-аналізу.
 - 3) Процедура контент-аналізу.
 - 4) Спеціальні методики контент-аналізу. Якісний варіант контент-аналізу.
 - 5) Когнітивне картування. Поняття, завдання та процедура.
 - 6) Побудова картосхеми понять.
 - 7) Методика Б. Корані. Інтерпретація результатів когнітивного картування.
 - 8) Івент-аналіз. Інтент-аналіз. Дискурс-аналіз.

Література:

Основна: 1, 3, 9, 10, 11, 12, 15, 17, 18, 19, 20.

Додаткова: 4, 5, 6, 7, 9, 10, 16, 17, 18, 19, 22, 24.

Тема 6: Експертні методи

Практичне заняття 6:

Час проведення – 1 год.

Навчальні питання для розгляду на практичному занятті:

1. Основні види групових експертних оцінок.
2. Методи на основі простого обміну думками з приводу конкретної політичної проблеми.
3. Метод комісій.
4. Нарада як спосіб здійснення групових експертних оцінок.
5. Семінар як низько ефективний спосіб організації роботи експертів.
6. Брейнстормінг. Основні принципи та етапи брейнстормінгу.
7. Метод синектики. Дельфійський метод.

Завдання для роботи на практичному занятті:

1. Усне опитування та навчальна дискусія за навчальними питаннями для розгляду на практичному занятті.
2. Презентація доповідей на практичному занятті.

Питання для обговорення:

- 1) Назвіть основні види групових експертних оцінок.
- 2) Визначте методи на основі простого обміну думками з приводу конкретної політичної проблеми.
- 3) У чому полягає сутність методу комісій?
- 4) Сутність наради як способу здійснення групових експертних оцінок.
- 5) Яка роль семінару як способу організації роботи експертів.
- 6) Визначте сутність брейнстормінгу. Основні принципи та етапи брейнстормінгу.
- 7) У чому полягає метод синектики, дельфійського методу?

Самостійна робота – 8 год.

Завдання для самостійної роботи студентів:

1. Ознайомитися з лекційним матеріалом та з рекомендованою літературою за темою та бути готовими відповідати на усні запитання за навчальними питаннями практичного заняття.
2. Підготувати доповіді з наступних тем (на вибір):
 - 1) Основні види групових експертних оцінок.
 - 2) Методи на основі простого обміну думками з приводу конкретної політичної проблеми.
 - 3) Метод комісій.
 - 4) Нарада як спосіб здійснення групових експертних оцінок.
 - 5) Семінар як низько ефективний спосіб організації роботи експертів.
 - 6) Брейнстормінг. Основні принципи та етапи брейнстормінгу.
 - 7) Метод синектики. Дельфійський метод.

Література:

Основна: 7, 8, 9, 11, 12, 14, 15, 18, 19, 20, 28, 30.

Додаткова: 4, 10, 11, 16, 18, 20, 22, 23, 26.

Тема 7: Ситуація як об'єкт аналізу

Практичне заняття 7:

Час проведення – 1 год.

Навчальні питання для розгляду на практичному занятті:

1. Використання статистичних та математичних методів для аналізу подієвої інформації.
2. Ситуаційний аналіз. Методика проведення ситуаційного аналізу.
3. Інтереси та довгострокові цілі.
4. Ресурси політичної участі.
5. Виявлення структури політичної ситуації.
6. Аналіз факторів зовнішнього середовища ситуації.
7. SWOT-аналіз.

Завдання для роботи на практичному занятті:

1. Усне опитування та навчальна дискусія за навчальними питаннями для розгляду на практичному занятті.
2. Презентація доповідей на практичному занятті.

Питання для обговорення:

1. У чому полягає сутність використання статистичних та математичних методів для аналізу подієвої інформації?
2. Розкрийте сутність ситуаційного аналізу, методики проведення ситуаційного аналізу.
3. Охарактеризуйте роль інтереси та довгострокових цілей.
4. Ресурси політичної участі.
5. Особливості виявлення структури політичної ситуації.
6. Особливості аналізу факторів зовнішнього середовища ситуації.
7. Охарактеризуйте сутність SWOT-аналізу.

Самостійна робота – 8 год.

Завдання для самостійної роботи студентів:

1. Ознайомитися з лекційним матеріалом та з рекомендованою літературою за темою та бути готовими відповідати на усні запитання за навчальними питаннями практичного заняття.

2. Підготувати доповіді з наступних тем (на вибір):

- 1) Використання статистичних та математичних методів для аналізу подієвої інформації.
- 2) Ситуаційний аналіз. Методика проведення ситуаційного аналізу.
- 3) Інтереси та довгострокові цілі.
- 4) Ресурси політичної участі.
- 5) Виявлення структури політичної ситуації.
- 6) Аналіз факторів зовнішнього середовища ситуації.
- 7) SWOT-аналіз.

Література:

Основна: 2, 4, 7, 9, 10, 11, 12, 22, 25.

Додаткова: 8, 12, 13, 14, 15, 24.

Тема 8: Стратегічний аналіз: функціональні та концептуальні особливості

Практичне заняття 8:

Час проведення – 2 год.

Навчальні питання для розгляду на практичному занятті:

1. Аналіз місця і ролі держави в багатоплярній геополітичній моделі сучасного світу. Визначення стратегічних цілей зовнішньої політики держави.
2. Аналіз геополітичних кодів держави.
3. Визначення союзників і конкурентів на даному етапі розвитку держави.
4. Визначення сфер і регіонів співробітництва та сфер і регіонів конкуренції з окремими державами світу.
5. Стратегічне партнерство і його перспективи. Критерії стратегічного партнерства.
6. Вибір ефективних засобів в реалізації стратегічних інтересів держави на міжнародній арені (воєнні, політичні, економічні, ідеологічні, культурні та ін.).
7. Оцінка стратегічних ризиків держави на міжнародній арені та можливих негативних наслідків.
8. Розгляд альтернативних варіантів визначення стратегічних цілей.

Завдання для роботи на практичному занятті:

1. Усне опитування та навчальна дискусія за навчальними питаннями для розгляду на практичному занятті.
2. Презентація доповідей на практичному занятті.

Питання для обговорення:

- 1) Яку роль виконує аналіз місця і ролі держави в багатоплярній геополітичній моделі сучасного світу. Особливості визначення стратегічних цілей зовнішньої політики держави.
- 2) У чому сутність аналізу геополітичних кодів держави.
- 3) Охарактеризуйте особливості визначення союзників і конкурентів на певному етапі розвитку держави.
- 4) Визначте сфери і регіони співробітництва та сфери і регіони конкуренції з окремими державами світу.
- 5) Яку роль виконує стратегічне партнерство і його перспективи. Критерії стратегічного партнерства.
- 6) Охарактеризуйте вибір ефективних засобів в реалізації стратегічних інтересів держави на міжнародній арені (воєнні, політичні, економічні, ідеологічні, культурні та ін.).

- 7) Оцініть стратегічні ризики держави на міжнародній арені та можливі негативні наслідки.
- 8) Визначте альтернативні варіанти визначення стратегічних цілей.

Самостійна робота – 8 год.

Завдання для самостійної роботи студентів:

1. Ознайомитися з лекційним матеріалом та з рекомендованою літературою за темою та бути готовими відповідати на усні запитання за навчальними питаннями практичного заняття.
2. Підготувати доповіді з наступних тем (на вибір):
 - 1) Аналіз місця і ролі держави в багатополлярній геополітичній моделі сучасного світу. Визначення стратегічних цілей зовнішньої політики держави.
 - 2) Визначення союзників і конкурентів на даному етапі розвитку держави.
 - 3) Визначення сфер і регіонів співробітництва та сфер і регіонів конкуренції з окремими державами світу.
 - 4) Стратегічне партнерство і його перспективи. Критерії стратегічного партнерства.
 - 5) Вибір ефективних засобів в реалізації стратегічних інтересів держави на міжнародній арені (воєнні, політичні, економічні, ідеологічні, культурні та ін.).
 - 6) Оцінка стратегічних ризиків держави на міжнародній арені та можливих негативних наслідків.
 - 7) Розгляд альтернативних варіантів визначення стратегічних цілей.

Література:

Основна: 4, 7, 8, 9, 16, 18, 21, 22, 23, 28, 30, 31, 32.

Додаткова: 1, 12, 13, 20.

РОЗДІЛ 2. ПРОГНОЗУВАННЯ ЗОВНІШНЬОЇ ПОЛІТИКИ

Тема 9: Прогнозування у міжнародних відносинах

Практичне заняття 9:

Час проведення – 1 год.

Навчальні питання для розгляду на практичному занятті:

1. Визначення об'єкта прогнозування. Повнота, достовірність і точність даних про об'єкт прогнозування.
2. Формування гіпотези при прогнозуванні. Визначення можливих факторів зміни гіпотези.
3. Прогнозування на основі причинних зв'язків.
4. Прогнозування за аналогією. Застосування теорії ймовірності при прогнозуванні.
5. Передбачення на основі стійких тенденцій розвитку міжнародних відносин.
6. Використання розвитку подій у певному напрямку при прогнозуванні. Врахування циклічності в розвитку подій.
7. Статистичний матеріал у прогнозуванні зовнішньої політики.
8. Врахування особового фактору в прогнозуванні зовнішньої політики.
9. Врахування національного характеру та культурних особливостей народу при прогнозуванні зовнішньої політики.

Завдання для роботи на практичному занятті:

1. Усне опитування та навчальна дискусія за навчальними питаннями для розгляду на практичному занятті.
2. Презентація доповідей на практичному занятті.

Питання для обговорення:

- 1) Визначте об'єкт прогнозування, повноту, достовірність і точність даних про об'єкт прогнозування.
- 2) Визначте особливості формування гіпотези при прогнозуванні. Визначте можливі фактори зміни гіпотези.
- 3) У чому полягає прогнозування на основі причинних зв'язків?
- 4) У чому полягає прогнозування за аналогією?
- 5) Охарактеризуйте застосування теорії ймовірності при прогнозуванні. Передбачення на основі стійких тенденцій розвитку міжнародних відносин.
- 6) Охарактеризуйте використання розвитку подій у певному напрямку при прогнозуванні. Врахування циклічності в розвитку подій.
- 7) Визначте статистичний матеріал у прогнозуванні зовнішньої політики.
- 8) У чому полягає врахування особового фактору в прогнозуванні зовнішньої політики?
- 9) У чому полягає врахування національного характеру та культурних особливостей народу при прогнозуванні зовнішньої політики?

Самостійна робота – 8 год.

Завдання для самостійної роботи студентів:

1. Ознайомитися з лекційним матеріалом та з рекомендованою літературою за темою та бути готовими відповідати на усні запитання за навчальними питаннями практичного заняття.
2. Підготувати доповіді з наступних тем (на вибір):
 - 1) Повнота, достовірність і точність даних про об'єкт прогнозування.
 - 2) Формування гіпотези при прогнозуванні. Визначення можливих факторів зміни гіпотези.
 - 3) Прогнозування на основі причинних зв'язків.
 - 4) Прогнозування за аналогією. Застосування теорії ймовірності при прогнозуванні. Передбачення на основі стійких тенденцій розвитку міжнародних відносин.
 - 5) Використання розвитку подій у певному напрямку при прогнозуванні. Врахування циклічності в розвитку подій.
 - 6) Статистичний матеріал у прогнозуванні зовнішньої політики.
 - 7) Врахування особового фактору в прогнозуванні зовнішньої політики.
 - 8) Врахування національного характеру та культурних особливостей народу при прогнозуванні зовнішньої політики.

Література:

Основна: 4, 6, 11, 13, 23, 24, 25, 25, 27, 28, 33, 34.

Додаткова: 13, 14, 15, 18, 21.

Тема 10: Здійснення прогнозного проекту

Практичне заняття 10:

Час проведення – 1 год.

Навчальні питання для розгляду на практичному занятті:

1. Визначення об'єкта прогнозування в системі міжнародних відносин.
2. Збір інформації про минулий розвиток об'єкта прогнозування.
3. Можливі фактори впливу на об'єкт.
4. Аналіз суспільних сил, які чинять вплив на формування зовнішньої політики.
5. Сприятливі фактори в розвитку прогнозу.
6. Несприятливі фактори.

7. Коригування прогнозу.

Завдання для роботи на практичному занятті:

1. Усне опитування та навчальна дискусія за навчальними питаннями для розгляду на практичному занятті.
2. Презентація доповідей на практичному занятті.

Питання для обговорення:

- 1) Дайте визначення об'єкта прогнозування в системі міжнародних відносин.
- 2) Охарактеризуйте особливості збору інформації про минулий розвиток об'єкта прогнозування.
- 3) Визначте можливі фактори впливу на об'єкт.
- 4) У чому полягає сутність аналізу суспільних сил, які чинять вплив на формування зовнішньої політики.
- 5) Визначте сприятливі фактори в розвитку прогнозу.
- 6) Визначте несприятливі фактори.

Самостійна робота – 8 год.

Завдання для самостійної роботи студентів:

1. Ознайомитися з лекційним матеріалом та з рекомендованою літературою за темою та бути готовими відповідати на усні запитання за навчальними питаннями практичного заняття.
2. Підготувати доповіді з наступних тем (на вибір):
 - 1) Визначення об'єкта прогнозування в системі міжнародних відносин.
 - 2) Збір інформації про минулий розвиток об'єкта прогнозування.
 - 3) Можливі фактори впливу на об'єкт.
 - 4) Аналіз суспільних сил, які чинять вплив на формування зовнішньої політики.
 - 5) Сприятливі фактори в розвитку прогнозу.
 - 6) Несприятливі фактори.
 - 7) Коригування прогнозу.

Література:

Основна: 4, 7, 8, 9, 16, 18, 21, 22, 23, 28, 30, 31, 32.

Додаткова: 1, 12, 13, 20.

Тема 11: Принципи і основні методи зовнішньополітичного прогнозування

Практичне заняття 11:

Час проведення – 2 год.

Навчальні питання для розгляду на практичному занятті:

1. Класифікація методів прогнозування за І.В. Бестужевим-Ладою.
2. Фактографічні методи: статистичний; прогнозна екстраполяція та інтерполяція; метод історичних аналогій тощо.
3. Класифікація методів прогнозування (В.Я. Матвієнко): екстраполяційне та цільове прогнозування.
4. Методи якісного екстраполяційного прогнозування.
5. Метод кількісного екстраполяційного прогнозування (динамічні екстраполяційні методи).
6. Методи цільового прогнозування: метод ізольованої генерації ідей; метод системної генерації ідей.
7. «Дерево цілей». Методи планування у руслі цільового прогнозування.
8. Поняття та види верифікації прогнозів.

Завдання для роботи на практичному занятті:

1. Усне опитування та навчальна дискусія за навчальними питаннями для розгляду на практичному занятті.
2. Презентація доповідей на практичному занятті.

Питання для обговорення:

- 1) Дайте класифікацію методів прогнозування за І.В. Бестужевим-Ладою.
- 2) У чому полягає сутність фактографічних методів: статистичного; прогнозної екстраполяції та інтерполяції; методів історичних аналогій тощо.
- 3) Дайте класифікацію методів прогнозування (В.Я. Матвієнко): екстраполяційне та цільове прогнозування.
- 4) У чому полягає сутність методів якісного екстраполяційного прогнозування?
- 5) У чому полягає сутність методу кількісного екстраполяційного прогнозування (динамічні екстраполяційні методи)?
- 6) У чому полягає сутність методів цільового прогнозування: метод ізольованої генерації ідей; метод системної генерації ідей?
- 7) Дайте визначення методу «Дерево цілей». Методи планування у руслі цільового прогнозування.
- 8) Дайте визначення поняття та видів верифікації прогнозів.

Самостійна робота – 9 год.**Завдання для самостійної роботи студентів:**

1. Ознайомитися з лекційним матеріалом та з рекомендованою літературою за темою та бути готовими відповідати на усні запитання за навчальними питаннями практичного заняття.
2. Підготувати доповіді з наступних тем (на вибір):
 - 1) Класифікація методів прогнозування за І.В. Бестужевим-Ладою: експертні (інтуїтивні) та фактографічні (формалізовані) методи. Інтуїтивні методи (індивідуальні і колективні): метод інтерв'ю; метод деструктивної віднесеної оцінки; аналітичний метод тощо.
 - 2) Фактографічні методи: статистичний; прогнозна екстраполяція та інтерполяція; метод історичних аналогій тощо.
 - 3) Класифікація методів прогнозування (В.Я. Матвієнко): екстраполяційне та цільове прогнозування.
 - 4) Методи якісного екстраполяційного прогнозування (прогностичної добудови): метод ізольованої добудовчої екстраполяції; провідної еволюційної форми; багатокомпонентної добудови.
 - 5) Метод кількісного екстраполяційного прогнозування (динамічні екстраполяційні методи): ізольована екстраполяція; метод часового лага (метод кривої випередження); метод екстрапольованої кривої випередження; метод опорного показника; метод багатокомпонентної екстраполяції.
 - 6) Методи цільового прогнозування: метод ізольованої генерації ідей; метод системної генерації ідей.
 - 7) «Дерево цілей». Методи планування у руслі цільового прогнозування.
 - 8) Поняття та види верифікації прогнозів: пряма, непряма, інверсійна, консеквентна верифікація, верифікація повторним досвідом, верифікація опонентом, верифікація врахуванням помилок, верифікація компетентним експертом.

Література:

Основна: 2, 3, 4, 5, 7, 10, 11, 22, 25, 27, 28. 35.

Додаткова: 2, 3, 11, 15, 20, 21.

Тема 12: Комп'ютерне моделювання міжнародних відносин

Практичне заняття 12:

Час проведення – 1 год.

Навчальні питання для розгляду на практичному занятті:

1. Основні напрямки використання комп'ютерних моделей в аналізі міжнародних відносин.
2. Види моделей та баз даних з аналізу міжнародних конфліктів, балансу сил та прогнозування світового розвитку.
3. Приклади використання кількісних моделей для підготовки та реалізації міжнародно-правових угод.
4. Характеристика основних аналітичних прийомів, що використовуються при обробці інформації у комп'ютерному моделюванні.

Завдання для роботи на практичному занятті:

1. Усне опитування та навчальна дискусія за навчальними питаннями для розгляду на практичному занятті.
2. Презентація доповідей на практичному занятті.

Питання для обговорення:

- 1) Визначте основні напрямки використання комп'ютерних моделей в аналізі міжнародних відносин.
- 2) Назвіть види моделей та баз даних з аналізу міжнародних конфліктів, балансу сил та прогнозування світового розвитку.
- 3) Наведіть приклади використання кількісних моделей для підготовки та реалізації міжнародно-правових угод.
- 4) Охарактеризуйте основні аналітичні прийоми, що використовуються при обробці інформації у комп'ютерному моделюванні.

Самостійна робота – 8 год.

Завдання для самостійної роботи студентів:

1. Ознайомитися з лекційним матеріалом та з рекомендованою літературою за темою та бути готовими відповідати на усні запитання за навчальними питаннями практичного заняття.
2. Підготувати доповіді з наступних тем (на вибір):
 - 1) Основні напрямки використання комп'ютерних моделей в аналізі міжнародних відносин.
 - 2) Види моделей та баз даних з аналізу міжнародних конфліктів, балансу сил та прогнозування світового розвитку.
 - 3) Приклади використання кількісних моделей для підготовки та реалізації міжнародно-правових угод.
 - 4) Характеристика основних аналітичних прийомів, що використовуються при обробці інформації у комп'ютерному моделюванні.

Література:

Основна: 1, 3, 9, 10, 11, 12, 15, 17, 18, 19, 20, 24, 25, 26, 29.

Додаткова: 4, 5, 6, 7, 9, 10, 16, 17, 18, 19, 22.

Тема 13: Зовнішньополітичний аналіз та прогнозування в структурі державного апарату країн Західної Європи

Практичне заняття 13:

Час проведення – 1 год.

Навчальні питання для розгляду на практичному занятті:

1. Державні органи зовнішньої політики Франції, Німеччини, Великобританії.
2. Законодавча основа організації зовнішньої політики цих країн.
3. Основні державні аналітичні центри в сфері зовнішньої політики.
4. Університетські наукові центри.
5. Приватні дослідницькі корпорації.
6. Вплив дослідницьких наукових центрів на прийняття зовнішньополітичних рішень.

Завдання для роботи на практичному занятті:

1. Усне опитування та навчальна дискусія за навчальними питаннями для розгляду на практичному занятті.
2. Презентація доповідей на практичному занятті.

Питання для обговорення:

- 1) Визначте державні органи зовнішньої політики Франції, Німеччини, Великобританії.
- 2) У чому полягає законодавча основа організації зовнішньої політики цих країн?
- 3) Визначте основні державні аналітичні центри в сфері зовнішньої політики.
- 4) Охарактеризуйте університетські наукові центри.
- 5) Охарактеризуйте приватні дослідницькі корпорації.
- 6) Який вплив дослідницькі наукові центри мають на прийняття зовнішньополітичних рішень?

Самостійна робота – 8 год.

Завдання для самостійної роботи студентів:

1. Ознайомитися з лекційним матеріалом та з рекомендованою літературою за темою та бути готовими відповідати на усні запитання за навчальними питаннями практичного заняття.
2. Підготувати доповіді з наступних тем (на вибір):
 - 1) Державні органи зовнішньої політики Франції, Німеччини, Великобританії.
 - 2) Законодавча основа організації зовнішньої політики цих країн.
 - 3) Основні державні аналітичні центри в сфері зовнішньої політики.
 - 4) Університетські наукові центри.
 - 5) Приватні дослідницькі корпорації.
 - 6) Вплив дослідницьких наукових центрів на прийняття зовнішньополітичних рішень.

Література:

Основна: 2, 4, 7, 9, 10, 11, 12, 22, 25, 31.

Додаткова: 8, 12, 13, 14, 15, 24.

РОЗДІЛ 3. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна:

1. Артёмов І.В. Європейська інтеграція України: стан, проблеми, перспективи: зб. наук. статей. Книга 2. – Ужгород: ПП «АУТДОР-ШАРК», 2014. – 452 с.
2. Боришполец К.П. Методы политических исследований / К.П. Боришполец. – М.: Аспект Пресс, 2005. – 221 с.
3. Ващенко К. Методологічні засади дослідження політичного аналізу і прогнозу / К. Ващенко // Нова парадигма. – Вип. 61. – К. : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2007. – С. 73–85.

4. Ващенко К. О. Алгоритми та етапи аналітичного процесу в політичному аналізі / К. О. Ващенко // Гілея (науковий вісник) : зб. наук. праць. – Вип 16. – К. : УАН ТОВ «НВП ВІП», 2008. – С. 152–159.
5. Ващенко К. О. Політичний аналіз і прогноз в сучасній Україні / Ващенко К. О.: [монографія] – К. : Логос, 2008. – 288 с.
6. Ващенко К. О. Специфіка прогностичного забезпечення міжнародної політики / К. О. Ващенко // Політологічний вісник: зб. наук. праць. – Вип 37. – К. : «ІНТАС», 2008. – С. 70–79.
7. Ващенко К. О. Теоретико-методологічний інструментарій і засоби забезпечення політичного аналізу і прогнозування в сучасній Україні: автореферат дис... доктора політ. наук: 23.00.01. Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова. – Київ, 2009. – 34 с.
8. Власов В.Г. Зміст та механізми зовнішньої політики сучасної держави / В. Власов // Міжнародні відносини. Серія «Політичні науки». 2015. – №8 – С. 1- 14.
9. Вовк Р. В. Моделювання міжнародних відносин : навч. посіб. / Р. В. Вовк. – К. : Знання, 2012. – 246 с.
10. Горбатенко В. П., Бутовська І. О. Політичне прогнозування : Навч. посібник. — К.: МАУП, 2005. – 152 с.
11. Горбатенко В.П. Політичне прогнозування: теорія, методологія, практика. – К.: Генеза, 2006. – 400 с.
12. Деменко О. Ф. Пріоритети зовнішньої політики України на сучасному етапі / О. Ф. Деменко // Вісник Національного університету оборони України. - 2014. - Вип. 4. - С. 362-367.
13. Євмешкіна О. Л. Поняття прогнозування та взаємозв'язок прогнозування й державного стратегічного планування / О. Л. Євмешкіна // Держава та регіони. – 2016. – №3 (55). – С. 28-32.
14. Євмешкіна О. Л. Реалізація функції прогнозування на різних рівнях державного управління / О. Л. Євмешкіна // Державне управління та місцеве самоврядування . – 2017. – №1 (32). – С. 28-32.
15. Каменецький М. С. . Прогнозування зовнішньополітичне // Українська дипломатична енциклопедія: У 2-х т./Редкол.:Л. В. Губерський (голова) та ін. — К.: Знання України, 2004 — Т.2 — 812с.
16. Коваленко А.О. Політичний аналіз і прогнозування. – К.: Науковий світ, 2002. – 201 с.
17. Лисенко Ю.В. Теоретичні основи політичного прогнозування/ Ю.В. Лисенко // Нова парадигма. – 2015. – Випуск 126. – С. 150-159
18. Макаренко Є. А. Проблеми, здобутки і перспективи спільної зовнішньої політики ЄС: погляд на сучасність і майбутнє / Є. А. Макаренко // Актуальні проблеми міжнародних відносин. - 2012. - Вип. 108(1). - С. 14-22.
19. Макаренко Є.А. Інформаційна демократія у стратегіях зовнішньої і внутрішньої політики республіки Польща // Міжнародні відносини. Серія: Політичні науки. – 2017. – № 13. – С. 34-41.
20. Муковський І. Т. Інформаційно-аналітична діяльність в міжнародних відносинах: Навч. посіб. / І. Т. Муковський, А. Г. Міщенко, М. М. Шевченко. — К.: Кондор, 2012. — 224 с.
21. Піпченко Н.О. Соціальні медіа у структурі зовнішньої політики провідних міжнародних акторів: монографія / Н.О. Піпченко. - Київ : Центр вільної преси, 2014. - 333 с.
22. Резнікова Н.В. Міжнародне економічне співробітництво в сфері економічної політики: проблема збереження суверенітету та аналіз потенційних вигод / Н. В. Резнікова // Актуальні проблеми міжнародних відносин: у 2 ч. – К. : КНУ імені Тараса Шевченка. Інститут міжнар. відносин, 2013. – Вип. 113, ч. II. – С. 149–159.

23. Романюк А. Порівняльний аналіз політичних систем країн Західної Європи: інституційний вимір / А. Романюк. – Львів: Тріада Плюс, 2004. – 392 с.
24. Седляр Ю.О. Еволюція аналізу зовнішньої політики як наукового напрямку / Ю.О. Седляр // Актуальні проблеми міжнародних відносин. – 2016. – Випуск 93 (Частина II). – С. 43-50.
25. Симонов К.В. Политический анализ: Учебное пособие. – М.: Логос, 2002. – 152 с.
26. Сізіх Н.В. Теорія прийняття рішень в міжнародних відносинах: Навчальний посібник до лекційного курсу. – К.: Кобза, 2003. – 208 с.
27. Степко О. М. Методи аналізу при проведенні комунікаційних кампаній // Олександр Степко // Науковий вісник Інституту міжнародних відносин НАУ. Серія: економіка, право, політологія, туризм. – Т.1 (№1). – 2010.
28. Стратегічне партнерство в міжнародних відносинах. Монографія – К. : Вадекс, 2018. – 542 с.
29. Стратегічні комунікації. Підручник. – К. : Вадекс, 2019. – 446 с.
30. Телешун С. О. Інформаційно-аналітична діяльність в державному управлінні : навч.-метод. матеріали / С. О. Телешун, І. В. Рейтерович. – К. : НАДУ, 2013. – 36 с.
31. Телешун С. О. Політична аналітика, прогнозування та політичні консультації: Курс лекцій / С.О. Телешун, А.С. Баронін. — К.: Вид. Паливода А.В., 2001. — 112 с.
32. Терещук В. І. Системний аналіз інституціонального забезпечення реалізації зовнішньої політики публічної дипломатії (на основі досвіду США) / В.І. Терещук // Міжнародні відносини. Серія «Політичні науки». – №11. – 2016.
33. Тертичка В. Державна політика: аналіз та здійснення в Україні: Моногр. – К.: Вид-во Соломії Павличко «Основи», 2002. – 750 с.
34. Шпиґа П.С. Інформаційно-аналітичне забезпечення зовнішньої політики: Конспект лекцій. – К.: КиМУ, 2004.– 108 с.
35. Янг. Е., Куїнн Л. Як починати дієвий аналітичний документ у галузі державної політики: Практичний посібник для радників з державної політики у Центральній Європі / Пер. з англ. – К.: К.І.С., 2003. – 120 с.
36. Dunn W. Public Policy Analysis: An Intruduction. 3rd edition / W.Dunn.- Pearson Education Inc., 2004. – 510p.
37. Daniell K., Morton A. Policy analysis and policy analytics // K. Daniell, A. Morton. Annals of Operations Research. – volume 236. – 2016. – p.1–13.
38. Manski C. Communicating uncertainty in policy analysis / C. Manski C. // PNAS. – April 16. – 2019. – p. 116-122.
39. Weimer D., Vining A. Policy Analysis: Concepts and Practice // D. Weimer, A. Vining. – New York, 2017. – p. 470.

Додаткова:

1. Антонова О.В. Роль виробників державно-управлінських рішень у процесі формування державної політики / О.В. Антонова // Актуальні проблеми державного управління: Зб. наук. праць. – Д.: ДРІДУ УАДУ, 2001. – Вип. 3. – С. 86-95.
2. Балувев Д.Г. Введение в политический анализ. – Ниж. Новгород, 2000. – 189 с.
3. Браун М.П. Посібник з аналізу державної політики / Пер. з англ. – К.: Основи, 2000. – 243 с.
4. Брус Т.М. Аналіз державної політики як знаряддя громадянського суспільства // Актуальні проблеми державного управління: Зб. наук. праць. – Д.: ДФ УАДУ, 2001. – Вип. 2. – С. 92-99.
5. Валецький О.Л. Державна політика в Україні: методологія аналізу, стратегія, механізми впровадження. – К.: НІСД, 2001. – 242 с.

6. Валевський О.Л. Теорія і практика політичного аналізу: Навч. посіб. – К.: Міленіум, 2003. – 227 с
7. Говлет М. Дослідження державної політики: цикли та підсистеми політики / Пер. з англ. – Л.: Кальварія, 2004. – 264 с.
8. Гогвуд Б. Аналіз політики для реального світу / Пер. з англ. – К.: Вид-во Соломії Павличко «Основи», 2004. – 396 с.
9. Дегтярев А.А. Политический анализ как прикладная дисциплина: Предметное поле и направления разработки // Полис. – 2004. – № 1. – С. 85-97.
10. Дегтярев А.А. Принятие политических решений. – М.: КДУ, 2004. – 236 с.
11. Ожиганов Э.Н. Стратегический анализ политики: Теоретические основания и методы: Учеб. Пособие. – М.: Аспект Пресс, 2006. – 272 с.
12. Пал Л. Аналіз державної політики / Пер. з англ. – К.: Основи, 1999. – 422 с.
13. Панарин А.С. Глобальное политическое прогнозирование: Учебник для вузов – М.: Алгоритм, 2000. – 352 с.
14. Петренко І.І. Політичні ризики: зміст та особливості прогнозування // Сучасна українська політика. Політики і політологи про неї. – К., 2010. – Вип. 19. – С. 211-222.
15. Пик С.М. Аналіз і прогнозування зовнішньої політики. Програма навчальної дисципліни для здобувачів за напрямом підготовки «Міжнародні відносини», спеціальністю «Міжнародні відносини». – Львів: ЛНУ, 2010. – 16 с.
16. Политический процесс: основные аспекты и способы анализа: Сборник учебных материалов / Под ред. Мелешкиной Е.Ю. – М.:ИНФРА, 2001. – 304 с.
17. Романов В.Є. Аналіз державної політики: проблеми походження, теорії та перспектив розвитку // Вісник УАДУ. – 2001. – № 1. – С. 250-256.
18. Современные международные отношения и мировая политика: Учебник / А.В. Торкунов., И.Г. Тюлин., А.Ю. Мельвиль и др. – М.: Просвещение: МГИМО, 2004. – 991 с.
19. Тертичка В. Інформаційно-аналітичне забезпечення державної політики // Вісник УАДУ. – 2000. – № 1. – С. 314-325.
20. Тертичка В. Проблеми оцінювання результативності й ефективності в аналізі державної політики // Вісн. Укр. акад. держ. упр. при Президентові України. – 2002. – № 1. – С. 215-222.
21. Тинкован О. Проблеми розвитку недержавних дослідних організацій в Україні // Актуальні проблеми державного управління: Зб. наук. праць. – Д.: ДФ УАДУ, 2001. – Вип. 2. – С. 104-109.
22. Турунок С.Г. Политический анализ: Курс лекцій. – М.: Дело, 2005. – 360 с.
23. Україна і світ: прагнення змін: монографія / редкол.: М. Антонович, Н. Висоцька, С. Курбатов [та інші]. — К.: Дух і літера, 2010. — 448 с.
24. Чекаленко Л.Д. Зовнішня політика України (від давніх часів до наших днів): підручник / Л. Д. Чекаленко; Дипломатична академія України при МЗС України. — 2-ге вид. — К.: Кондор, 2011. — 290 с.

Посилання на інформаційні ресурси в Інтернеті, відео-лекції, інше методичне забезпечення

1. <https://www.unian.ua> – Українське Незалежне Інформаційне Агентство Новин
2. <https://www.ukrinform.ua> – Українське національне інформаційне агентство «Укрінформ»
3. <http://institute.gorshenin.ua> – Київський інститут проблем управління імені Горшеніна
4. <http://dif.org.ua> – Фонд «Демократичні ініціативи» ім. Ілька Кучеріва
5. <http://razumkov.org.ua> – Український центр економічних і політичних досліджень ім. Олександра Разумкова
6. <http://www.fpri.kiev.ua> – Інститут зовнішньополітичних досліджень

7. <http://prismua.org/pro-radu/> – Рада зовнішньої політики «Українська призма»
8. <https://mfa.gov.ua/ua> – Міністерство закордонних справ України

РОЗДІЛ 4. ЗАВДАННЯ ДЛЯ ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ ЗНАТЬ, УМІНЬ ТА НАВИЧОК СТУДЕНТІВ, ЕКЗАМЕНАЦІЙНИХ РОБІТ

Перелік питань до екзамену

1. Місце зовнішньополітичної діяльності в забезпеченні функціонування держави.
2. Поняття «зовнішньої політики».
3. Завдання зовнішньої політики.
4. Взаємодія зовнішньої та внутрішньої політики.
5. Поняття «аналіз» в зовнішньополітичній діяльності.
6. Джерела аналізу.
7. Завдання аналізу.
8. Поняття планування в зовнішньополітичній діяльності.
9. Завдання планування.
10. Види планування.
11. Аналіз і планування.
12. Стратегічний аналіз і стратегічне планування.
13. Прогнозування в зовнішньополітичній діяльності.
14. Завдання прогнозування.
15. Види прогнозування.
16. Прогнози Дж. Модельського, Дж. Аррігі, І. Уоллерстайна, Дж. Голдстайна, С. Хантінгтона, К. Уолтса, Х. Макрея.
17. Етапи становлення аналізу зовнішньої політики та їх сутність.
18. Початковий етап становлення аналізу зовнішньої політики (друга половина 50-х рр.).
19. Порівняльні дослідження зовнішньої політики, структурно-функціональний аналіз зовнішньої політики.
20. Аналіз зовнішньої політики.
21. Виклики глобалізації для аналізу зовнішньої політики.
22. Співвідношення традиційної та нової парадигм у аналізі зовнішньої політики.
23. Поведінка держави на міжнародній арені. Методи аналізу та критерії оцінки.
24. Аналіз діяльності представників держави в міжнародних відносинах.
25. Особливості відбору інформації при зовнішньополітичному аналізі.
26. Проблема профільної та фонові інформації у зовнішньополітичному аналізі.
27. Характер, типологія джерел інформації прикладного політичного аналізу
28. Джерела інформації в сфері зовнішньої політики.
29. Контент-аналіз, завдання та види контент-аналізу.
30. Спеціальні методики контент-аналізу. Якісний варіант контент-аналізу.
31. Івент-аналіз. Інтент-аналіз. Дискурс-аналіз.
32. Основні види групових експертних оцінок.
33. Методи на основі простого обміну думками з приводу конкретної політичної проблеми.
34. Метод комісій. Нарада як спосіб здійснення групових експертних оцінок.
35. Брейнстормінг. Основні принципи та етапи брейнстормінгу.
36. Метод синектики.
37. Дельфійський метод.
38. Використання статистичних та математичних методів для аналізу подієвої інформації.
39. Ситуаційний аналіз. Методика проведення ситуаційного аналізу.

40. SWOT-аналіз.
41. Аналіз місця і ролі держави в багатополярній геополітичній моделі сучасного світу.
42. Аналіз геополітичних кодів держави.
43. Вибір ефективних засобів в реалізації стратегічних інтересів держави на міжнародній арені (воєнні, політичні, економічні, ідеологічні, культурні та ін.).
44. Оцінка стратегічних ризиків держави на міжнародній арені та можливих негативних наслідків.
45. Фактори, що обумовлюють можливість прогнозування у міжнародних відносинах.
46. Визначення об'єкта прогнозування.
47. Повнота, достовірність і точність даних про об'єкт прогнозування
48. Формування гіпотези при прогнозуванні.
49. Прогнозування на основі причинних зв'язків.
50. Прогнозування за аналогією.
51. Застосування теорії ймовірності при прогнозуванні.
52. Передбачення на основі стійких тенденцій розвитку міжнародних відносин.
53. Статистичний матеріал у прогнозуванні зовнішньої політики.
54. Врахування особового фактору в прогнозуванні зовнішньої політики.
55. Врахування національного характеру та культурних особливостей народу при прогнозуванні зовнішньої політики.
56. Визначення об'єкта прогнозування в системі міжнародних відносин.
57. Фактори, що обумовлюють можливість прогнозування у міжнародних відносинах.
58. Класифікація методів прогнозування за І.В. Бестужевим-Ладою: експертні (інтуїтивні) та фактографічні (формалізовані) методи.
59. Інтуїтивні методи (індивідуальні і колективні): метод інтерв'ю; метод деструктивної віднесеної оцінки; аналітичний метод тощо.
60. Фактографічні методи: статистичний; прогнозна екстраполяція та інтерполяція; метод історичних аналогій тощо.
61. Класифікація методів прогнозування (В.Я. Матвієнко): екстраполяційне та цільове прогнозування.
62. Методи якісного екстраполяційного прогнозування (прогностичної добудови): метод ізольованої добудовчої екстраполяції; провідної еволюційної форми; багатокomпонентної добудови.
63. Метод кількісного екстраполяційного прогнозування (динамічні екстраполяційні методи): ізольована екстраполяція; метод часового лага (метод кривої випередження); метод екстрапольованої кривої випередження; метод опорного показника; метод багатокomпонентної екстраполяції.
64. Види верифікації прогнозів: пряма, непряма, інверсійна, консеквентна верифікація, верифікація повторним досвідом, верифікація опонентом, верифікація врахуванням помилок, верифікація компетентним експертом.
65. Основні напрямки використання комп'ютерних моделей в аналізі міжнародних відносин.
66. Види моделей та баз даних з аналізу міжнародних конфліктів, балансу сил та прогнозування світового розвитку.
67. Характеристика основних аналітичних прийомів, що використовуються при обробці інформації у комп'ютерному моделюванні.
68. Зовнішньополітичний аналіз та прогнозування в структурі державного апарату країн Західної Європи.
69. Державні органи зовнішньої політики Франції, Німеччини, Великобританії.
70. Основні державні аналітичні центри в сфері зовнішньої політики.

Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна
Факультет міжнародних економічних відносин та туристичного бізнесу

Галузь знань: 29 «Міжнародні відносини»
Спеціальність: 291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії»
Освітня програма: «Міжнародна інформаційна безпека»
Семестр: 1
Форма навчання: денна
Рівень вищої освіти: другий (магістерський)
Навчальна дисципліна: «Аналіз та прогнозування зовнішньої політики»

ЕКЗАМЕНАЦІЙНИЙ БІЛЕТ № 1

1. Місце зовнішньополітичної діяльності в забезпеченні функціонування держави. (10 балів)
2. Контент-аналіз, завдання та види контент-аналізу. (10 балів)
3. Приклади основних аналітичних прийомів, що використовуються при обробці інформації у комп'ютерному моделюванні. (20 балів)

Затверджено на засіданні кафедри міжнародних відносин,
міжнародної інформації та безпеки
протокол № 1 від «26» серпня 2020 р.

Завідувач кафедри _____ Л. В. Новікова

Екзаменатор _____ І. В. Застава